



فناوری بنیادی در معماری زورخانه

تألیف: فریدون کاروان

انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان

۱۳۹۴

سرشناسه : کاروان، فرهاد، ۱۳۵۰-

عنوان و نام : عناصر بنیادی در معماری زورخانه
پدیدآور

مشخصات : همدان : دانشگاه آزاد اسلامی، واحد همدان، ۱۳۹۴.
نشر

مشخصات : ۱۱۰ ص.

ظاهری

شابک : 978-964-1034-89-6

وضعیت : فهرست مختصر

فهرست

نویسی

یادداشت : فهرست نویسنده شامل این اثر در نشانی: <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است

یادداشت : کتابنامه.

یادداشت : نمایه.

شناسه : دانشگاه آزاد اسلامی، واحد همدان.

افزوده

شماره : ۳۸۸۱۵۷۷

کتابشناسی

ملی



انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی - همدان

عناصر بنیادی در معماری زورخانه

تألیف: فرهاد کاروان

ناشر: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان

چاپ اول: ۱۳۹۴، تیراژ: ۱۰۰ جلد

چاپ: تندیس، صحافی: سبحان، ناظر چاپ: ساسان مرشدزادگان

ویراستار ادبی: دکتر طاهره حق طلب، ویراستار فنی: دکتر منوچهر فروتن

حروف چینی و صفحه آرایی: لیلا عواطفی اکمل

ISBN: 978-964-1034-89-6 قیمت: ۱۱۰۰۰۰ ریال

حق چاپ و انتشار برای انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان محفوظ است.

نشانی: همدان، بلوار امام خمینی (ره)، بلوار پروفیسور موسیوند، دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان

تلفن: ۰۸۱۱-۴۴۹۴۱۵۱

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول - سیر تاریخی فتوت

۱۳	مقدمه
۱۴	۱-۱- معنی لغوی فتی و فتوت
۱۸	۱-۲- حضرت علی (ع) سرمشق فتیان
۲۱	۱-۳- مجامع فتیان (لنگرها و زوایا)
۲۲	۱-۴- فتوت و اصناف مختلف مردم (لوطی‌ها و داش‌مشی‌ها)
۲۳	۱-۵- معایب و آلودگی‌هایی که فتوت بدان دچار شد
۲۴	۱-۶- زوال نهایی فتوت
۲۵	۱-۷- خلاصه‌ی فصل اول
۲۶	پی‌نوشت‌های فصل اول

فصل دوم - آیین‌های زورخانه‌ای

۲۹	مقدمه
۳۰	۲-۱- توالی در ورزش زورخانه‌ای
۳۲	۲-۱-۱- زنگ سردم
۳۴	۲-۲- ابزار ورزش زورخانه‌ای
۳۴	۲-۲-۱- میل
۳۵	۲-۲-۲- تخته شنو
۳۶	۲-۲-۳- کباده
۳۸	۲-۲-۴- سنگ
۳۹	۲-۳- نحوه‌ی استفاده ابزار و وسایل ورزشی
۳۹	۲-۳-۱- نحوه استفاده از سنگ
۴۲	۲-۳-۲- نحوه استفاده از تخته شنو
۴۳	۲-۳-۳-۱- شنوی کرسی

۴۴	 ۲-۲-۳-۲- شنوی دوشلاقه
۴۴	 ۳-۲-۳-۲- شنوی پیچ
۴۴	 ۴-۲-۳-۲- شنوی کشیده شده یا دست و پا مقابل
۴۵	 ۳-۳-۳- نحوه استفاده از میل
۴۵	 ۱-۳-۳-۲- میل بازی
۴۶	 ۲-۳-۳-۲- میل چکشی
۴۶	 ۴-۳-۲- نحوه استفاده از کباده
۴۸	 ۴-۲- سایر راسم رورخانه‌ای
۴۸	 ۱-۴-۲- خم‌گیری
۴۸	 ۲-۴-۲- چرخ رگوزهای پیدن
۴۹	 ۱-۲-۴-۲- چرخ ساده
۴۹	 ۲-۲-۴-۲- چرخ پشی
۵۰	 ۳-۲-۴-۲- چرخ تیز
۵۰	 ۴-۲-۴-۲- چرخ تک پر، دو پر و سه پر
۵۰	 ۵-۲-۴-۲- چرخ جنگلی
۵۰	 ۳-۴-۲- پای زدن
۵۱	 ۴-۴-۲- دعا کردن
۵۲	 ۵-۴-۲- کشتی
۵۴	 ۱-۵-۴-۲- کشتی دوستانه
۵۴	 ۲-۵-۴-۲- کشتی خصمانه
۵۴	 ۳-۵-۴-۲- کشتی دوره‌ای
۵۵	 ۴-۵-۴-۲- کشتی پهلوانی
۵۵	 ۵-۵-۴-۲- کشتی میدانی
۵۵	 ۶-۴-۲- گلریزان
۵۶	 ۵-۲- خلاصه فصل دوم
۵۷	 پی‌نوشت‌های فصل دوم

فصل سوم- آشنایی با معماری زورخانه

۵۹	 مقدمه
۶۰	۱-۳- مروری کلی بر معماری زورخانه
۶۰	۱-۱-۳- ورودی
۶۱	۳-۱-۲- مکان و موقعیت مرشد
۶۱	۳-۱-۳- گود زورخانه
۶۱	۳-۱-۴- موقعیت پیشکسوتان و تماشاچیان
۶۲	۳-۱-۵- فزاهای خدماتی
۶۲	۳-۱-۶- تزئینات
۶۳	۳-۲- نمونه اول: زورخانه کهن
۶۴	۳-۲-۱- برش افقی (پلان)
۶۶	۳-۲-۲- ورودی
۶۸	۳-۲-۳- موقعیت مرشد
۶۸	۳-۲-۴- گود زورخانه
۶۹	۳-۲-۵- موقعیت تماشاچیان
۶۹	۳-۲-۶- موقعیت پیشکسوتان
۷۰	۳-۲-۷- مکان وسایل ورزشی
۷۰	۳-۲-۸- تزئینات
۷۱	۳-۳- نمونه دوم: زورخانه فردوسی کرمانشاه
۷۲	۳-۳-۱- دید افقی (پلان)
۷۹	۳-۳-۲- ورودی
۷۹	۳-۳-۳- موقعیت مرشد
۷۹	۳-۳-۴- گود زورخانه
۷۹	۳-۳-۵- موقعیت تماشاچیان
۷۹	۳-۳-۶- موقعیت پیشکسوتان
۸۰	۳-۳-۷- مکان وسایل ورزشی
۸۰	۳-۳-۸- تزئینات
۸۰	۳-۳-۹- نماها

- ۴-۳- نمونه سوم: زورخانه همه کسی همدان ۸۹
- ۴-۳-۱- دید افقی (پلان) ۸۹
- ۴-۳-۲- ورودی ۹۴
- ۴-۳-۳- موقعیت مرشد ۹۴
- ۴-۳-۴- گود زورخانه ۹۴
- ۴-۳-۵- موقعیت تماشاچیان ۹۵
- ۴-۳-۶- موقعیت پیشکسوتان ۹۵
- ۴-۳-۷- مکان وسایل ورزشی ۹۵
- ۴-۳-۷- نژاد ۹۵
- ۳-۵- خلاصه فصل ۱۰۳
- واژه‌نامه ۹۳
- منابع و مآخذ ۱۰۹

پیشگفتار

زورخانه‌ها ورزشگاه‌های سنتی در کشور ایران محسوب می‌شوند. شاید تا به حال از خود پرسیده باشید که دلیل وجود این ورزش و آداب و حرکاتی که در آن صورت می‌گیرد به راستی چیست؟ و چه رابطه‌ای بین این ورزش و اعتقادات مردمی وجود دارد؟ ویژگی این ورزش و معماری خاص آن در چه مواردی است؟ و چه ساختمانی را می‌توان از نظر ویژگی‌های معماری، زورخانه به حساب آورد؟

وجه تفاوت‌های این کتاب با سایر موارد مشابه در وسعت و تنوع زورخانه‌ها نیست بلکه پیوند مشخص آن با ریشه‌های اعتقادی و مذهبی مردم است. در این کتاب هدف اصلی تاثیر مستقیم و غیرمستقیم اعتقادات و ریشه‌های تاریخی در معماری زورخانه بوده است.

تاکنون کتاب‌های تالیف شده در این زمینه بیشتر تاکید بر جنبه‌های اعتقادی و یا آداب زورخانه‌ای داشته‌اند و تاثیر و رابطه متقابل این جنبه‌های اعتقادی و معماری کمتر مورد توجه قرار گرفته است.

کتاب حاضر ضمن استفاده از منابع متنوع علمی، طبیف و تحقیق از هر دو موضوع در شکل‌گیری کالبدی و تاثیر آن بر معماری، یعنی هم جنبه‌های اعتقادی و تاریخی و از سوی دیگر جنبه‌های تاریخی پرداخته است.

پیشتر از همکاری تمامی عزیزانی که در تهیه این کتاب من را یاری نمودند و به خصوص در تهیه نقشه‌های معماری زحمات زیادی را متحمل شدند سپاسگزارم. در ادامه از دانش پژوهانی که به نحوی این کتاب را مورد مطالعه قرار می‌دهند و نظرات اصلاحی خویش را جهت انعکاس در چاپ‌های بعدی با اینجانب در میان می‌گذارند، سپاسگزارم.

معماری زورخانه‌های سنتی قسمتی از آثار معماری ملی کشور ما را تشکیل می‌دهند که تا به حال کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند. در شرایطی که در مورد سایر نمونه‌ها و آثار معماری نظیر خانه‌ها، کاروانسراها، مساجد، حمام‌ها و ... آثار نسبتاً زیاد و باارزشی گردآوری شده است؛ ولی این بخش از معماری این سرزمین خیلی مورد کنکاش و بررسی معماران قرار نگرفته و جا دارد تا در این مورد تحقیق و بررسی بیشتری انجام شود.

نه تنها از دید معماری اینگونه بناها، بلکه از دید ورزشی و پرداختن به نوع مراسم و تشریفات این ورزش زورخانه) مورد توجه و نقد دقیق و موشکافانه قرار نگرفته، کاملاً کمبود منابع در این مورد محسوس است.

در این کتاب سعی شده است تا در قالب سه فصل سیر تاریخی، آداب و سنن و معماری به روند شکل‌گیری زورخانه‌های سنتی بررسی گردد.

ابتدا در فصل اول با پیش‌درخت به فتوت به عنوان منشأ تاریخی و نقطه شروع و مبانی فکری زورخانه به تحلیلی از آغاز، راه‌های جنبش فکری و نیز ریشه‌های آن در تاریخ، دین و ساختار اجتماعی پرداخته شود. این بخش در کتاب به شکل گرفته و چه رابطه و آمیختگی با اعتقادات دینی و مذهبی مردم دارد.

در فصل دوم با پرداختن به آداب و سنن زورخانه‌ای به طور کلی به سه زیر بخش مرتبط با موضوع، یعنی نوع ابزار، نحوه‌ی استفاده از ابزار و تالی و ترتیب ورزش زورخانه‌ای پرداخته می‌شود. تا به روشنی در مورد کیفیت و چگونگی انجام مراسم و تشریفات ورزشی آشنایی ضروری صورت گیرد.

در بخش سوم و پایانی پس از شناخت کلی خوانندگان به پیشینه فکری و نحوه مراسم که خود به خود ترسیم‌کننده فضای معماری است، مشخصاً به نقد و تحلیل عناصر اصلی معماری و مقایسه آنها در سه مثال آورده شده می‌پردازد. تا آنچه که بیان شده، در مقام عمل و مثال و عینیت نیز به خواننده محترم ارائه شود.

بدون شک ابعاد تحلیل معماری می‌تواند دایره‌ی وسیع‌تری داشته، به مشخصه‌های دیگری نیز پرداخته شود که در این صورت نقد جامع‌تری می‌تواند باشد. در این رابطه در فرصتی دیگر با ارائه‌ی نظرات خوانندگان محترم از یک سو و نیز مجالی بیشتر دسترسی به این هدف دور از انتظار نیست.

با تهیه و مقایسه‌ی مثال‌ها و زورخانه‌های بیشتر از گوشه و کنار کشور می‌توان امیدوار بود
که تحلیل معماری با جامعیت بیشتری صورت گرفته و در ارائه‌ی نتایج از قطعیت بیشتری
برخوردار باشد.

بهار ۱۳۹۴ - فرهاد کاروان

www.ketab.ir